การจัดโรงเรียนประถมศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษาแบบสุดสัมฤทธิ์

*ดร.ธีรวุฒิ ประทุมนพรัตน์ **

ผู้บริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนประถมศึกษาที่กำลังจัดขยายโอกาสทางการศึกษาตามนโยบายของรัฐบาลนั้น พึงเป็นนักอนาคตนิยม ทั้งนี้เพราะอนาคตไม่ใช่อดีตจะจัดโรงเรียนให้เหมือนที่กระทำมาในอดีตไปหมดนั้นไม่ได้ เพราะไม่เหมาะสมกับสภาพของสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปไม่หยุดยั้ง และการเป็นนักอนาคตนิยมจำเป็นต้องใช้หลักการบริหารคือ ไม่มีวิธีใดที่เป็นวิธีบริหารที่ดีที่สุดเพียงวิธีเดียว ควรมองหาวิธีการบริหารหลาย ๆ วิธีและลองนำเข้าสู่ภาคปฏิบัติเพื่อทดสอบและ หาทางปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมที่สุด ซึ่งเป็นที่เข้าใจว่าการจัดโรงเรียนประถมศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษานอกจากจัดให้นักเรียนสำเร็จการศึกษาแล้วไปเรียนต่อมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญและเรียนต่อไปถึงระดับมหาวิทยาลัย แล้วยังต้องจัดให้เรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพ เพื่อออกประกอบอาชีพด้วย และยังไม่เป็นการเพียงพอ พึงจัดให้เรียนวิชาชีพที่เหมาะสมในระยะเวลา 3 ปีที่เรียนหลังจากประถมปีที่ 6 เพื่อออกประกอบอาชีพอีกด้วย ซึ่งเรียกว่าเป็นการจัดแบบสุดสัมฤทธิ์

ความหมายของการจัดโรงเรียนประถมศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษาแบบสุดสัมฤทธิ์

คำว่า สุดสัมฤทธิ์ หมายถึง การถึงจุดหมายปลายทางบริบูรณ์ การจบบริบูรณ์ (Termination) เหมือน รถไฟที่ไปถึงจุดหมายปลายทางบริบูรณ์ ตามความหมายนี้การจัดโรงเรียนประถมศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษาที่จัดแบบ สุดสัมฤทธิ์ จัดให้ผู้เรียนได้เรียนอย่างเต็มที่ในชั้นมัธยมปีที่ 1, 2 และ 3 ที่ขยายโอกาสให้อย่างเพียบพร้อมบริบูรณ์ ออกประกอบอาชีพได้ ไม่ว่าจะขาย แรงงาน หรือ ขยายงาน หรือ สร้างงานไม่จำเป็นต้องเรียนต่อไปให้สูงถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายแต่อย่างใด เพราะเพียงพอแล้ว ออกประกอบอาชีพได้แล้ว เป็นต้นว่า จัดให้เรียนครบวงจรด้านเกษตร หรือ ด้านธุรกิจ หรือ ด้านคหกรรม หรือ ด้านอุตสาหกรรม หรือประสมประสานเข้าด้วยกันทั้งสามด้าน ทั้งทฤษฎี ภาคปฏิบัติ และวิธีการจัดการ ซึ่งเป็นความต้องการของทั้ง ตัวผู้เรียนเอง และบิดามารดาหรือผู้ปกครองของผู้เรียนว่า ต้องการใช้โอกาสเรียนเพียงสามปีในมัธยมต้นเท่านั้น หลังจากนั้นจะไม่มีโอกาส หรือจะไม่รับโอกาสอีกต่อไปด้วยเหตุผลอย่างใดอย่างหนึ่งเฉพาะตัว และหรือเฉพาะครอบครัว

---

*รองศาสตราจารย์ระดับ 9 ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้

. **บทความทางวิชาการการบริหารสถานศึกษา.** ประจำเดือนมกราคม 2538

ความสำคัญของการจัดโรงเรียนประถมศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษาแบบสุดสัมฤทธิ์

การจัดโรงเรียนประถมศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษาแบบสุดสัมฤทธิ์ เป็นการแก้ไขข้อบกพร่องในการจัดโรงเรียนประถมศึกษาตอนต้นและตอนปลายที่เน้นสอนให้รู้แทนสอนให้ออกประกอบอาชีพ เป็นการลบจุดบอดของการจัดโรงเรียนประถมศึกษาตอนต้นและตอนปลายที่ใช้ผู้สอนที่เรียนรู้วิชาการให้สอนวิชาชีพ มาใช้ผู้รู้และผู้ประกอบอาชีพสอนวิชาชีพช่วยลบจุดบอดของการสอนวิชาชีพเด็กที่มิได้ฝึกในโรงงานมา ฝึกในโรงงานที่แท้จริง ช่วยลบจุดบอดของการสอนวิชาชีพที่ไม่ค่อยใช้หรือไม่ใช้เครื่องจักรเครื่องยนต์และเครื่องมือที่เหมาะสมทันสมัยมาใช้เครื่องจักรเครื่องยนต์ที่เหมาะสมและทันสมัย เป็นการลดคนว่างงานให้มีงานทำ เป็นการลดความรู้สึกของผู้เรียนที่หันหน้าไปขายแรงงาน ให้หันหน้าไปสู่การสร้างงานและมีงานทำ และที่สำคัญมากที่สุดคือ เป็นการเตรียม เยาวชนที่ด้อยโอกาสเข้าสู่ตลาดแรงงานในสังคมอุตสาหกรรมใหม่ในศตวรรษหน้า แทนการเตรียมเยาวชนให้เข้าสู่สนามวิชาการมุ่งระดับอุดมศึกษาที่ไม่สามารถรับคนเข้าเรียนได้หมดทุกคน และไม่ประกันว่าสำเร็จอุดมศึกษาแล้วได้งานทำทุกคน การจัดโรงเรียนประถมศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษา แบบสุดสัมฤทธิ์จะช่วยย่นย่อเวลาเรียนให้สั้นลง ช่วยผู้เรียนและผู้ปกครองที่ ไม่สามารถยืดเวลาเรียนให้ยาว นานได้เพราะด้อยโอกาสทางด้านทุนทรัพย์ หรือด้านอื่นใดอันเป็นข้อจำกัดที่ไม่สามารถให้ยืดเวลาเรียนหลาย ๆ ปีได้

ปรัชญาของการจัดโรงเรียนประถมศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษาแบบสุดสัมฤทธิ์

การจัดโรงเรียนประถมศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษา แบบสุดสัมฤทธิ์ต้องเชื่อว่าผู้เรียนมีความแตกต่างกันเป็นรายบุคคล ทั้งความสนใจ ความถนัด ความต้องการ ฐานะทางเศรษฐกิจ สภาพครอบครัวบิดามารดา ความหวังและอุดมการณ์ รวมทั้งโอกาสที่จะศึกษาเล่าเรียน ถ้าโรงเรียนให้ความสำคัญกับเขาเป็นรายบุคคล และให้ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษา อาชีพส่วนตัวและสังคมอย่างเพียงพอแล้ว จะสามารถตัดสินใจเลือกเรียนได้ถูกต้องเหมาะสม กรรมสิทธิ์ในการตัดสินใจเลือกเรียนเป็นของผู้เรียนอย่างแท้จริง การชักจูงและบังคับตัดสินใจผู้เรียนโรงเรียนกระทำมิได้ การจัดวิชา เรียนให้เข้ากับผู้เรียนรายบุคคล ดีกว่า การจัดผู้เรียนรายบุคคลให้เข้ากับวิชาเรียน

วิธีการจัดโรงเรียนประถมศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษาแบบสุดสัมฤทธิ์

ผู้บริหารโรงเรียนและผู้เกี่ยวข้องกับการสนับสนุน การจัดโรงเรียนประถมศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษาแบบสุดสัมฤทธิ์ พึงตระหนักว่า **ไม่มีวิธีจัดใดที่เป็นวิธีจัดที่ดีที่สุดเพียงวิธีเดียว** (no one best way) จึงมีหลายวิธีที่จัดแล้วได้ผลตามปรัชญาที่กล่าวถึงข้างต้น ผู้เขียนประสงค์จะนำ วิธีต่อไปนี้เสนอแนะ คือ

1. การใช้สถานประกอบการในท้องถิ่น วิธีนี้ สามารถลดปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรการบริหารด้าน คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ได้ดีเยี่ยม ผู้เขียนหมายความว่า โรงเรียนประถมศึกษาจะตั้งอัตราผู้สอนวิชาชีพหลากหลายขึ้นแต่ละโรงเรียนมิได้เพราะรัฐไม่มีงบประมาณและไม่มีนโยบายเพิ่มอัตราผู้สอนให้แต่ละโรงเรียน รัฐไม่มีงบประมาณจัดซื้อจัดหา จัดตั้ง และซ่อมแซมเครื่องจักร เครื่องกล เครื่องมือ และโรงฝึกงานให้กับโรงเรียนแต่ละโรงเรียน และรัฐไม่สามารถจัดวัสดุฝึกด้าน อุตสาหกรรม เกษตรกรรม คหกรรม และธุรกิจให้ผู้เรียนได้ฝึกเรียนอย่างเพียงพอได้ การเสนองบประมาณ การตั้งงบประมาณเอาทรัพยากรดังกล่าวมาใช้ จึงไม่ควรเสียเวลาขบคิด โรงเรียนต้องใช้วิธีการบริหารความสัมพันธ์โรงเรียนกับชุมชน นำผู้เรียนไปเรียนในสถานประกอบการในท้องถิ่น เอาบุคลากรในสถานประกอบการเป็นครู เอาเครื่องยนต์กลไกและโรงงานของสถานประกอบการเป็นโรงฝึกงาน เอาวัสดุฝึกของสถานประกอบการเรียนรู้ภาคปฏิบัติโดยการให้ผู้เรียนไปเรียนในสถานประกอบการแต่ละแห่งในภาคเรียนฤดูร้อน ด้วยความร่วมมือจากผู้ปกครองในการรับส่งผู้เรียนไปกลับ และมีครูอาจารย์ของโรงเรียนไปเยี่ยมเยียนติดตามดูแลเป็นระยะ ๆ แบบเดียวกับอาจารย์วิทยาลัยครูไปดูการฝึกสอนของนักศึกษาตามโรงเรียนต่าง ๆ อันเป็นสถานประกอบการด้านการเรียนการสอน ในการปฏิบัติตามวิธีการนี้ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดและคณะพึงหารือและขออนุญาต ผู้ว่าราชการจังหวัดให้คณะกรรมการเฉพาะกิจออกสำรวจสถานประกอบการในท้องถิ่นใน 4 ด้านดังต่อไปนี้ คือ

1.1 ด้านเกษตรกรรม เพื่อพิจารณาว่ามีสถานประกอบการใดบ้างที่ผู้เรียนสามารถ ออกไปเรียนได้ตามหลักสูตร พืชไร่ พืชสวน สถานเพาะชำ ดินและปุ๋ย ช่างเกษตร การจัดสวนแบบ ต่าง ๆ ไม้ดอก ไม้ประดับ สัตว์ปีก สัตว์เล็ก สัตว์ใหญ่ การเพาะเลี้ยงสัตว์บกและสัตว์น้ำ และอื่น ๆ

1.2 ด้านอุตสาหกรรม เพื่อพิจารณาว่ามีสถานประกอบการใดบ้าง ที่ผู้เรียนสามารถออกไปเรียนได้ตามหลักสูตร เขียนแบบ ช่างยนต์ ช่างไฟฟ้า ช่างวิทยุ โทรทัศน์ ช่างก่อสร้าง ช่างโลหะ ช่างเย็บหนัง ช่างเจียระไนอัญมณี ช่างปั้น ช่างแกะสลัก ช่างถม ช่างทอ ช่างถัก ช่างทอง และอื่น ๆ

1.3 ด้านคหกรรม เพื่อพิจารณาว่ามีสถานประกอบการใดบ้าง ที่ผู้เรียนสามารถไปเรียนได้ตามหลักสูตร การตัดเย็บเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกายชาย-หญิง การประกอบอาหารและโภชนาการ การถนอมอาหาร การตกแต่งบ้านเรือน การจัดดอกไม้ใบตอง ดอกไม้สด ดอกไม้แห้ง และอื่น ๆ

1.4 ด้านธุรกิจ เพื่อพิจารณาว่ามีสถานประกอบการใดบ้าง ที่ผู้เรียนสามารถออกไปเรียนได้ตามหลักสูตร พิมพ์ดีดไทย พิมพ์ดีดอังกฤษ คอมพิวเตอร์ ชวเลข การปฏิบัติงานสำนักงาน พาณิชยศิลป์ บัญชี และอื่น ๆ

เมื่อสำรวจสถานประกอบการในท้องถิ่นได้แล้ว นำรายชื่อสถานประกอบการเสนอผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อเชิญเจ้าของสถานประกอบการ มาหารือความร่วมมือในการสอนและตบแต่งหลักสูตรให้สมสมัยคือเป็นปัจจุบัน รายที่เต็มใจให้ความร่วมมือนั้นให้ส่งบุคลากรของสถานประกอบการมาทำความเข้าใจหลักสูตร เป้าหมาย และวิธีการสอนที่โรงเรียนมุ่งหวัง 1-2 อาทิตย์

แล้วจังหวัดออก "หนังสือสำคัญ" ให้ว่าสถานประกอบการดังกล่าว เป็นสถานประกอบการที่จังหวัดพิจารณาให้สอน ผู้เรียนได้และออกคะแนนให้แก่ผู้เรียนได้ ให้ออก "หนังสือสำคัญ" ให้กับบุคลากรผู้เข้าใจหลักสูตร 1-2 สัปดาห์แล้วว่า มีคุณสมบัติสอนผู้เรียนในวิชาอะไร ๆ ได้บ้าง

อนึ่ง ในการให้ผู้เรียนไปเรียนในสถานประกอบการในภาคฤดูร้อนนั้น นักเรียนจากหลายโรงเรียนในจังหวัด แม้ต่างอำเภอก็สามารถไปเรียนได้ตามถนัด และตามสนใจ ด้วยความร่วมมือรับส่งจากผู้ปกครองนักเรียน ดังนั้นในจำนวนคาบเวลาที่เรียนวิชาใดวิชาหนึ่งนั้น อาจมีนักเรียนในกลุ่มจาก หลายโรงเรียนมาเรียนร่วมกัน การจัดค่าตอบแทนผู้สอนในสถานประกอบการในอัตราชั่วโมงละ 80 บาท ตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ พึงจัดตั้งเป็นงบประมาณให้เบิกจ่ายได้ถูกต้อง สำหรับ ค่าพาหนะของครูอาจารย์ที่จะออกไปเยี่ยมเยียนดูแลนักเรียนในแต่ละสถานประกอบการเป็นระยะ ๆ นั้น พึงอยู่ในดุลยพินิจของผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดว่าจะใช้วิธีการใด จะจัดให้เป็นเงิน หรือจะจัดรถรับส่งให้ หรือจะไม่จัดให้เพราะถือเป็นการไปปฏิบัติราชการผู้เขียนประสงค์จะเสนอแนะว่า เมื่อมีนโยบาย ต้องให้ผู้เกี่ยวข้องปฏิบัตินโยบายกฎหมายและระเบียบต่าง ๆ ต้องจัดขึ้นควบคู่กันไปให้ปฏิบัตินโยบายได้ด้วย จึงจะไม่เชื้อเชิญปัญหาและอุปสรรค

2. ใช้ครูอาจารย์ของโรงเรียนเป็นผู้สอนวิชาสามัญ และเป็นผู้ไปเยี่ยมเยียนติดตามนักเรียนที่ไปเรียนในสถานประกอบการ วิธีนี้สามารถแก้ปัญหาเรื่องครูอาจารย์ไม่พอ ครูอาจารย์ไม่มีความรู้ด้านวิชาชีพโดยตรง รัฐไม่ให้อัตราบรรจุครูใหม่ โรงเรียนไม่มีอัตราอบรมครูเก่าให้สอนวิชาชีพได้ ถือหลักว่าครูอาจารย์ที่มีอยู่แล้วนั้น บรรจุเข้ามาสอนวิชาใดวิชาหนึ่งโดยเฉพาะต้องให้เขาสอนวิชานั้นในประถมศึกษาตอนต้น ตอนปลายและอบรมเพิ่มเติมในวิชานั้นให้สอนวิชานั้นได้ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ทั้งที่เป็นวิชาบังคับและวิชาเลือก และให้สอนในภาคเรียนต้นกับภาคเรียนปลายเท่านั้น ในภาคเรียนฤดูร้อนทำหน้าที่เพิ่มเติมคือ ออกไปเยี่ยมเยียนติดตามนักเรียนที่ไปเรียนในสถานประกอบการเป็นที่เข้าใจว่า จำนวนชั่วโมงสอนในภาคเรียนต้นและภาคเรียนปลายของครูอาจารย์แต่ละคนที่สอนวิชาสามัญในโรงเรียนนั้นไม่มากเพราะจำนวนหน่วยกิตที่เป็นวิชาเลือกและเลือกเสรีที่เป็นวิชาชีพนั้น ผู้อื่นสอนให้ในสถานประกอบการในภาคเรียนฤดูร้อนแล้วชั่วโมงสอนที่เพิ่มขึ้นสำหรับครูอาจารย์ก็คือชั่วโมงสอนวิชาเลือกและเลือกเสรีที่เป็นวิชาสามัญ แม้นักเรียนเลือกน้อยก็ต้องสอนและชั่วโมงสอนก็ต้องนับเหมือนสอนนักเรียนเต็มชั้นกรณีที่มีชั่วโมงสอนไม่มากในภาคเรียนต้นและภาคเรียนปลาย โรงเรียนสามารถจัดให้ปฏิบัติงานอื่น ๆ ในโรงเรียน เป็นต้นว่า การสอนซ่อมเสริมนักเรียน การแนะแนวนักเรียนการนำนักเรียนไปเยี่ยมชมแหล่งประกอบอาชีพเพื่อศึกษางานอาชีพหลาย ๆ อย่าง มาประกอบการตัดสินใจเลือกเรียนวิชาชีพที่ถนัดและสนใจ นิเทศภายในกันและกันเตรียมสื่อการเรียนการสอนจัดห้องสมุดในโรงเรียน หรืออื่น ๆ ที่ผู้บริหารมอบหมาย และเป็นที่เข้าใจต่อไปว่านักเรียนก็อาจมีเวลาว่างต่อหนึ่งวันด้วย เพราะตัดหน่วยกิตและชั่วโมง

สอนไปสอนในภาคฤดูร้อนจำนวนหนึ่งในสถานประกอบการ โรงเรียนพึงจัดนักเรียนที่มีชั่วโมงว่างอยู่กับครูแนะแนวเพื่อขอรับคำปรึกษาหารือ ทดสอบความถนัดและความสนใจ จัดกิจกรรมกลุ่มด้านการให้บริการ สนเทศนำนักเรียนไปศึกษางานอาชีพนอกโรงเรียน นำวีดิโอเทปเรื่องงานอาชีพมาให้นักเรียนศึกษา ให้นักเรียนเรียนซ่อมเสริม ให้นักเรียนเข้าห้องสมุด และอื่น ๆ สรุปว่าครูอาจารย์ที่มีอยู่แล้วทำการสอนวิชาสามัญตามปกติ ที่เพิ่มขึ้นคือสอนวิชาสามัญทั้งวิชาบังคับเลือก และเลือกเสรีในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นตามหลักสูตร ไม่มีความจำเป็นต้องเพิ่มครู ไม่จำเป็นต้องขออัตราบรรจุครูวิชาสามัญแต่อย่างใด

3. ใช้ศูนย์ฝึกวิชาชีพของโรงเรียนเป็นที่สอนวิชาชีพ วิธีการนี้จัดเฉพาะกรณีที่ไม่ประสงค์จะใช้สถาน ประกอบการในท้องถิ่นเป็นที่เรียนที่ฝึกงานของนักเรียน ในบางรายวิชาชีพที่นักเรียนต้องการเรียน แต่ไม่มีสถานประกอบการในท้องถิ่น หรือสถานประกอบการในท้องถิ่นไม่ให้ความร่วมมือ ศูนย์ฝึกวิชาชีพ หรือ ศูนย์การเรียนวิชาชีพนี้ ผู้เขียนประสงค์จะเรียกว่า "กับปิยภูมิ" หมายถึง ศูนย์ที่โรงเรียนจัดขึ้นภายใต้หลังคาเดียวกัน ณ ที่ใดที่หนึ่ง เอาครูที่มีความรู้ด้านวิชาชีพ เช่น ป.กศ.สูง เรียนจบ ค.บ.วิชาเอกเกษตร วิชาเอกคหกรรม วิชาเอกธุรกิจ วิชาเอกอุตสาหกรรม ไปทำการสอนในศูนย์นั้น เป็นการบรรจุใหม่ให้เซ็นชื่อที่ สปอ. หรือ สปจ. แล้วออกไปทำงานที่ศูนย์หรือ ออกคำสั่งให้ครูดังกล่าวที่มีอยู่ในโรงเรียนต่าง ๆ มาช่วยราชการที่ สปอ. หรือ สปจ. แล้วออกไปทำงานที่ศูนย์ทุกวัน นับเป็นการใช้ศูนย์วิชาชีพรวม นักเรียนจากโรงเรียนใดที่เลือกวิชาชีพต่าง ๆ แม้โรงเรียนละ 1 หรือ 2 หรือมากกว่านั้น สามารถมาเรียนในศูนย์นี้กับครูดังกล่าวได้ หมายความว่าครูดังกล่าวมาทำงานที่ศูนย์โดยลงชื่อที่ สปอ. หรือ สปจ. เฉพาะภาคเรียนฤดูร้อนที่สอนวิชาชีพเท่านั้น เป็นการแก้ปัญหาเรื่องครูวิชาชีพไม่พอสำหรับทุกโรงเรียน ด้วยการรวมทรัพยากรครูวิชาชีพที่มีอยู่แล้วไว้ในศูนย์ สอนวิชาชีพเดียวกันให้นักเรียนหลายโรงเรียนมาเรียนกับครูดังกล่าวในศูนย์ในภาคเรียนฤดูร้อน อนึ่ง เครื่องมือเครื่องจักร เป็นต้นว่าจักรเย็บผ้า เตาแก๊ส เครื่องอัดอาหารเข้ากระป๋อง เครื่องอัดอาหารเข้าขวด เครื่องพิมพ์ดีด เครื่องอัดสำเนา เครื่องคิดเลข เครื่องมือเกษตร เครื่องมืออุตสาหกรรมทั้ง ถักทอ เจียระไน ที่เป็นของโรงเรียนต่าง ๆ โรงเรียนละเล็กละน้อย สปอ. หรือ สปจ. สั่งให้นำมารวมไว้ที่ศูนย์เพื่อใช้ประกอบการสอนของครูผู้สอนวิชาชีพ ให้นักเรียนที่เลือกเรียนจากทุกโรงเรียนได้เรียน เป็นการบริหารที่ใช้ทรัพยากร การบริหารด้านวัสดุครุภัณฑ์ให้กับโรงเรียนรายโรงเรียนได้ วิธีการนี้ผู้เขียนหมายถึงหนังสือและบรรณารักษ์ด้วยต้องจัดให้มารวมกันไว้ที่ศูนย์เพื่อทุกโรงเรียนใช้ประโยชน์ร่วมกัน ประเทศไทยกำลังต้องการวิธีนี้ในการเปิดเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาเป็นอย่างมาก จำเป็นที่ผู้บริหารสูงสุดใช้ภาวะผู้นำของตนนำผู้บริหารแต่ละโรงเรียนมาร่วมคิด ร่วมทำและร่วมแก้ปัญหากันเป็นระยะ ๆ ผู้เขียนตั้งข้อสังเกตุว่า ในบางประเทศที่ผู้เขียนมีโอกาสไปศึกษาและดูงานด้านการจัดการศึกษาแบบนี้ ให้ความสำคัญกับวิธีการนี้มากขึ้น เพราะแม้จะจัดเครื่องมือ โรงงาน และครูสอนวิชาชีพให้กับโรงเรียนทุกโรงเรียนแล้วก็ตาม ถ้านักเรียนไม่เลือกเรียนวิชาใดในภาคฤดูร้อนได้ทรัพยากรนั้นก็ไม่ได้ใช้ในโรงเรียนนั้น แต่โรงเรียนอื่น ๆ ที่ไม่มีครูไม่มีเครื่องมือนั้น นักเรียนเขาต้องการ เรียนวิชานั้นก็ไม่ได้เรียนวิชานั้น การจัดทรัพยากรชนิด

ของใครของมันนั้นควรเป็นโรงเรียนเอกชนมากกว่าโรงเรียนรัฐบาล โรงเรียนรัฐบาลต้องถือว่า คน เงิน วัสดุครุภัณฑ์ ที่ดิน และสิ่งก่อสร้าง เป็นสมบัติรวมของทางราชการสังกัดเดียวกันควรใช้ร่วมกัน ตั้งงบประมาณซ่อมแซมร่วมกัน แก้ปัญหาร่วมกัน เพื่อประชาชนในท้องถิ่นเดียวกัน ผู้เขียนเชื่อว่าถ้าทำตามวิธีการนี้ได้จะช่วยชาติประหยัดงบประมาณการจัดการศึกษาได้มาก คือประหยัดทั้งจำนวนครูผู้สอนวิชาชีพที่ขาดแคลนหาได้ยาก ประหยัดทั้งวัสดุครุภัณฑ์ประกอบการสอน ประหยัดเงินงบประมาณสร้างโรงฝึกงานอย่างมหาศาล

4. การจัดโปรแกรมการเรียนให้นักเรียนรายบุคคล ได้เรียนครบวงจร วิธีนี้โรงเรียนประถมศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษาแบบสุดสัมฤทธิ์ พึงจัดโปรแกรมการเรียนให้นักเรียนรายบุคคล ได้เรียนแบบครบวงจร คือเมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่สามแล้วมีความรู้และประสบการณ์เพียบพร้อมจะออกประกอบอาชีพได้ ไม่ว่าขายแรงงาน หรือขยายงาน หรือ สร้างงาน โปรแกรมการเรียนดังกล่าวอาจเป็นดังนี้

4.1 โปรแกรมแบบไตรลักษณ์

วิชาบังคับ	เกษตรกรรม (1)	อุตสาหกรรม (2)	ธุรกิจ (3)
วิชาการ หรือวิชาสามัญ	พืชมะม่วงหิมพานต์	นำเม็ดเข้ากระป๋อง น้ำส้มสายชูอัดขวด	วิธีการจัดการ บัญชี การขาย การโฆษณา

โปรแกรมนี้ นักเรียนที่เลือกเรียน ได้เรียนวิชาการหรือวิชาสามัญตามหลักสูตรกำหนดร่วมกับนักเรียนอื่น ๆ ในภาคเรียนต้นและภาคเรียนปลายของ ม. 1 ม. 2 และ ม. 3 เป็นเวลา 3 ปี ได้เรียน วิชาพืชกรรม อุตสาหกรรม และธุรกิจ (ไตรลักษณ์) กับสถานประกอบการในภาคเรียนฤดูร้อนของ ม. 1 ม. 2 ม. 3 สามภาคฤดูร้อนเวลาเรียนเป็น 20 เท่าของเวลาเรียนในภาคเรียนปกติตามหลักสูตรกำหนด โดยการลงสนามกับผู้สอนในสถานประกอบการคือ ศึกษาธรรมชาติของมะม่วงหิมพานต์ วิธีการปลูก การเพาะชำ ดินและปุ๋ย การผสมพันธุ์ การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว การนำเม็ดจากผลมาอบแห้งและนำเข้ากระป๋องตามหลักอุตสาหกรรมการเกษตร การจัดการด้านการวางแผนการขาย การศึกษาตลาด การขายปลีก การขายส่ง การทำบัญชี การจัดทำงบประมาณ การโฆษณา การส่งออก ภาษาไทยธุรกิจ ภาษาอังกฤษธุรกิจ และอื่น ๆ เมื่อเรียนครบ 3 ปี คือจบ ม. 3 แล้วนักเรียนได้เรียนวิชาการหรือวิชาสามัญตามหลักสูตร ได้เรียนวิชาเกษตรที่แปรรูปผลิตผลเข้าภาคอุตสาหกรรมการเกษตร และนำไปสู่วิธี

การจัดการมีรายได้ทั้งระหว่างเรียนและหลักจากเรียนจบแล้ว ไปสร้างงานได้และดำรงชีวิตหาเลี้ยงชีพได้โดยมิต้องว่างงาน หรือเดินทางไปขายแรงงานในแดนไกลละทิ้งท้องถิ่นและครอบครัว ถ้ามีที่ดินปลูกมะม่วงหิมพานต์อยู่บ้างแล้วเป็นของตนเอง ก็ขยายงานให้รุ่งเรืองได้ จึงเรียกโปรแกรมนี้ว่า "สุดสัมฤทธิ์" คือไม่จำเป็นต้องเรียนต่อไปอีกเพราะไม่มีโอกาสอีกกรณีเปลี่ยนใจจะเรียนต่อ วิชาการหรือวิชาสามัญภาคบังคับยังเพียงพอจะไปเรียนต่อได้

4.2 โปรแรมแบบจตุลักษณ์

วิชาบังคับ	เกษตรกรรม (1)	คหกรรม (2)	อุตสาหกรรม (3)	ธุรกิจ (4)
วิชาการหรือวิชาสามัญ	เลี้ยงสัตว์กุ้งกุลาดำ	กุ้งเค็ม กุ้งส้ม กุ้งอบ มันกุ้ง	นำเข้ากระป๋อง	วิธีการจัดการบัญชี การขาย การโฆษณา

โปรแกรมนี้ นักเรียนที่เลือกเรียน ได้เรียนวิชาการหรือวิชาสามัญตามหลักสูตรกำหนดร่วมกับนักเรียนอื่น ๆ ในภาคเรียนต้นและภาคเรียนปลายของ ม. 1 ม. 2 และ ม. 3 เป็นเวลา 3 ปี ได้เรียนวิชาสัตวบาล คหกรรม อุตสาหกรรม และธุรกิจ (จตุลักษณ์) กับสถานประกอบการในภาคเรียนฤดูร้อนของ ม. 1 ม. 2 ม. 3 สามภาคฤดูร้อนเวลาเรียนเป็น 20 เท่าของเวลาเรียนในภาคเรียนปกติตามหลักสูตรกำหนดโดยการลงสนามกับผู้สอนในสถานประกอบการคือ ศึกษาธรรมชาติของกุ้งกุลาดำ การเพาะเลี้ยงกุ้งกุลาดำ อาหารกุ้งกุลาดำ การอนุบาลกุ้งกุลาดำ การทำกุ้งเค็ม กุ้งส้ม กุ้งอบ และมันกุ้ง นำอาหารดังกล่าวเข้ากระป๋องตามหลักวิชาอุตสาหกรรมเกษตรจัดการด้านวางแผนการขาย การศึกษาตลาด การขายปลีก การขนส่ง การทำบัญชี การจัดทำงบประมาณ การโฆษณา การส่งออก ภาษาไทยธุรกิจ ภาษาอังกฤษธุรกิจเมื่อเรียนครบ 3 ปี คือจบ ม. 3 แล้ว นักเรียนได้เรียนวิชาการหรือวิชาสามัญครบตามหลักสูตร ได้เรียนวิชาเกษตรคือสัตวบาล ได้เรียนวิชาคหกรรมคือการประกอบอาหารได้เรียนวิชาอุตสาหกรรมเกษตรคือการนำอาหารเข้ากระป๋อง ได้เรียนวิชาธุรกิจคือ การจัดการ การขาย บัญชี และภาษาไทยภาษาอังกฤษธุรกิจ เป็นการเพียบพร้อมที่จะออกประกอบอาชีพแบบสร้างงานได้ ระหว่างเรียนก็มีรายได้ จะไปขายแรงงานหรือขยายงานก็ได้ กรณีรวมหุ้นกันหลาย ๆ คนเป็นบริษัทได้ ไม่ต้องแสวงหาตำแหน่งราชการไม่ว่างงาน มีรายได้เลี้ยงตนและครอบครัวโดยไม่ต้องเรียนมากเพราะไม่มีโอกาสเรียนต่อไปอีกได้ จึงเรียกโปรแกรมนี้ว่า "สุดสัมฤทธิ์" คือไม่จำเป็นต้องเรียนต่อไปอีกก็ออกประกอบอาชีพได้ ถ้าประสงค์เรียนต่อวิชาการหรือวิชาสามัญภาคบังคับพอนำไปใช้เรียนต่อระดับ ปวช.ขึ้นไปสู่ ปวส. และสูงขึ้นไปอีกได้

จากที่ได้กล่าวถึงมาแล้วข้างต้น เป็นที่เข้าใจว่า นอกจากโปรแกรมการเรียนที่โรงเรียนกำลังจัดอยู่แล้วในปัจจุบัน โรงเรียนสามารถจัดโปรแกรม "สุดสัมฤทธิ์" เข้าเพิ่มเติมได้อีกโปรแกรมหนึ่ง ทั้งนี้ผู้ปกครอง และตัวนักเรียนเอง ต้องตัดสินใจเอง และกรรมสิทธิ์ในการตัดสินใจต้องเป็นของเขาทั้งสองฝ่ายอย่างเด็ดขาด โรงเรียนต้องไม่ก้าวก่ายกรรมสิทธิ์การตัดสินใจของเขา เพียงแต่แนะแนวให้ชัดเจนที่สุดเท่านั้นเป็นสำคัญ ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าโปรแกรมนี้อาจเกิดขึ้นในโรงเรียนใดโรงเรียนหนึ่ง หรือจังหวัดใดจังหวัดหนึ่งได้ ถ้าผู้บริหารโรงเรียนและผู้บริหารที่เกี่ยวข้องระดับสูงขึ้นไปหันหน้าเข้าปรึกษาหารือกัน อภิปรายหาวิธีการที่เป็นไปได้เข้าสู่ภาคปฏิบัติ อาจแต่งเติมเสริมตัดได้ตามที่เห็นสมควร และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความนี้จะเป็นแนวให้กับการอภิปรายของผู้บริหารดังกล่าว